

Årets utställningstema är kampen mot "fake news" – falska nyheter. Affischerna är ofta starkt kritiska mot premiärminister Viktor Orbán, och ett flertal kritiserar särskilt Orbáns hårda grepp om landets medier, som gjort att medierna har hjälpt till att sprida regeringens lögner, radikala propaganda och vilda konspirationsteorier till en större publik.

I dag är Ungern det land som sannolikt har allra sämst mediepluralism i hela EU. Fram till för några år sedan såg situationen bättre ut här än i flera andra östeuropeiska länder, men sedan Orbán kom till makten 2010 har han systematiskt underminerat eller försökt ta kontrollen över de flesta oberoende medier i landet.

Den statliga och regeringsfångade tv-kanalen M1 avbildas som Saurons onda torn, i en kritisk konstutställning i Budapest.

Foto: Joakim Medin

På Corvinusuniversitetet i Budapest träffar jag ekonomiprofessorn Ágnes Urbán, som forskar om landets mediasituation. Varför denna försämrats så kraftigt säger hon främst beror på Orbáns kritiserade medielagar från 2010, som innehöll flera farliga element.

– För det första så tog regeringen makten över public service-medierna. I dag finns det inte längre någon politisk eller civil kontroll, utan det är det styrande partiet som kontrollerar allt. Det betyder att public service-medierna har blivit till propagandakanaler, precis som under kommunismen, säger hon.

Ett annat mycket allvarligt problem är att tidigare lagar som hade begränsat mediekoncentration och korsäganden mellan företag, helt revs upp. Det betyder att det har blivit möjligt att bygga stora medieimperier vars redan mäktiga företag utan begränsning köper in sig i mindre företag. Orbánlojala affärsmän har i årtal använt denna metod för att

pressa oberoende medier i en mer regeringsvänlig riktning, eller för att helt köpa upp och lägga ned medier.

– Om du tittar på medieutbudet i Ungern så ser det först inte så illa ut. Det finns gott om utländska magasin och internationella tv-kanaler. Men om du fokuserar på utbudet av nyhetsmedier, så är regeringens dominans i dag mycket tydlig, säger Ágnes Urbán.

Sedan det ungerska valet i april har en dagstidning och en radiostation som båda var regeringskritiska lagts ned. I juli togs en tv-kanal över av regeringsvänligt folk, som genast förvandlade den till ett propagandaorgan. Bland de traditionella, rikstäckande medierna som levererar dagliga nyheter finns det i dag bara en enda, helt oberoende aktör kvar. Det är tv-kanalen RTL Klub som ägs av den tyska Bertelsmankoncernen.

Enligt medieforskaren Ágnes Urbán tar en stor del av den ungerska befolkningen idag enbart del av regeringsmediernas budskap.

Foto: Joakim Medin

– Andra tv-kanaler och dagstidningar som formellt kan se oberoende ut är inte det, eftersom de är fulla av annonseringar från staten och aldrig skulle kunna göra några seriösa granskningar av korruptionen och andra problem med regeringen, säger Ágnes Urbán.

Det finns fortfarande några veckomagasin med nyheter och politiska analyser. Men de når mest bara en begränsad, intellektuell samhällsgrupp i storstäderna och går ofta inte ens att köpa i butiker på landsbygden. Fortfarande finns det även webbaserade nyhetsportaler, men även de är utsatta för tryck från regeringen, även den största portalen Index.

I likhet med folk i andra länder använder en majoritet av ungrarna dessutom Internet för att nöjessurfa, inte för att söka upp alternativa eller internationella nyheter. På den ungerska landsbygden är Internetanvändandet lägre än i storstäderna.

– Resultatet är att en stor del av Ungerns befolkning i dag endast tar del av regeringskontrollerade propagandamedier, konstaterar Ágnes Urbán.

Konsekvenserna är en ökad polarisering både mellan stad och landsbygd och mellan unga och äldre, ökad rasism och en stor tro på konspirationsteorier – samt ett fortsatt stort väljarstöd till Orbán.

Donald Trump har gjort begreppet "fake news" internationellt känt, men Orbán har spridit propagandalögner under en längre tid.

Foto: Joakim Medin

Jag lämnar Corvinusuniversitetet och beger mig mot norra Budapest. Under färden måste jag byta tunnelbanetåg och spårvagn tre gånger. På varje station står det röda plåtlådor där det delas ut gratistidningar till resenärer i kollektivtrafiken. I Ungern ersattes Metro dock för flera år sedan med den Orbánkontrollerade Lokál, som varje dag innehåller hyllningar till premiärministern och hat mot George Soros, den ungerska oppositionen, EU och andra fiender.

På eftermiddagen, som det är nu, har exemplaren av Lokál alltid tagit slut.

I norra Budapest besöker jag radiostationen Klubrádió, som 2011 var föremål för det första stora slaget om de oberoende medierna i Ungern, sedan man under en period berövades sitt sändningstillstånd. Journalisten Patrik Galavits beskriver sin arbetsplats som en stor, men fortsatt liten aktör på mediemarknaden.

Klubbrádío är bara en lokal station, med 200 000 lyssnare, men är ändå den sista i sitt slag av betydande, granskande radiojournalistik i Ungern.

– Och vi lever till stor del vidare på grund av donationer från lyssnarna. Medan de andra medierna allihop finansieras av staten och inte ens har några lyssnare och läsare, säger Patrik Galavits.

Men han tror inte heller att det är syftet att locka över aktiva nyhetskonsumenter till regeringsmedierna. De senare satsar mer på att få sin propaganda delad i sociala medier. Deras syfte är även att försvaga de seriösa medierna, så att de så småningom förtvinar som betydande röster.

Det är precis en sådan illiberal taktik som Orbán har använt för att isolera självständiga röster och kunna ta kontroll över statsapparaten, sedan 2010, utan att behöva sätta kritiker i fängelse.

Journalisten Patrik Galavits arbetar för den Budapestbaserade Klubbrádío, den sista betydande, oberoende radiostationen i Ungern.

Foto: Joakim Medin

Patrik Galavits är ännu inte 30 år och har helt medvetet gett sig in i en bransch under extremt starkt tryck, eftersom han tror på vad han gör. Men han säger att han avundas journalister i länder som helt enkelt kan arbeta under normala omständigheter.

– Jag önskar att Ungern vore mer som Sverige eller Tyskland, där jag som journalist kanske skulle kunna ha en karriär framför mig. I Ungern har vi inte längre den möjligheten.